

Particularitatile dramei Act venetian - Camil Petrescu

Introducere

Camil Petrescu s-a impus in constiinta posteritatii ca personalitate a literaturii interbelice, ilustrand modernismul lovinescian atat in genul epic, cat si in cel dramatic. Autor al romanelor de analiza psihologica *Ultima noapte de dragoste, Intaia noapte de razboi* (1930) si *Patul lui Procust* (1933), dar si al dramelor *Act venetian* (1919), *Suflete tari sau Jocul ielelor*, el nu lipseste nici din presa vremii prin articolele din revista *Cetatea literara*, nici din peisajul eseului, cea mai celebra conferinta a sa, *Incadrata* ulterior in volumul *Teze si antiteze* (1938), fiind Noua structura si opera lui Marcel Proust.

Prezentarea trasaturilor dramei ca specie

Numele lui Camil Petrescu se leaga, asadar, in teatru, de crearea unei specii inedite: drama de idei, pe modelul scriitorului norvegian H. Ibsen, desemnata de autor prin sintagma "drama absoluta", caracterizata prin puternice conflicte de mentalitati/atitudini ale personajelor, prin eroi cu viata interioara zbuciumata, ce duce la revelatii in constiinta si la evolutia acestora, mutarea accentului de pe miscarea scenica si de pe crearea unui subiect dramatic, bogat in rasturnari de situatie, pe evidentierea miscarilor launtrice ale celor prezenti pe scena. Conceptia autorului despre teatru, expusa in studii precum *Modalitatea estetica a teatrului sau Addenda la Falsul tratat*, evidentiaza preferinta exclusiva a viitorului prozator pentru intelectuali aflati in proces de (auto)cunoastere, capabili "de crize de constiinta, de ordin cognitiv, nu moral, in esenta". De asemenea, preferinta pentru un teatru de idei ilustreaza principiul fundamental enuntat in *Noua structura si opera lui Marcel Proust*: existenta unui raport de interdependenta intre stiintele si artele aceleiasi epoci; astfel, cum in perioada interbelica iau avant psihologia, psihanaliza, fenomenologia husserliana sau intuitionismul bergsonian, era firesc ca si protagonistii operelor camilpetresciene sa manifeste preocupari pentru viata interioara, pentru stabilirea unui raport intre eu si lume/univers.

Act venetian este o drama deoarece este o opera cu un continut grav, ilustrand cu fidelitate complexitatea vietii reale si avand un conflict puternic, ce permite individualizarea personajelor. Tema operei o constituie conditia intelectualului aflat in cautarea absolutului in *dragoste*, iar ceea ce trebuie remarcat este mutarea accentului de pe social (satitizarea/oglundirea moravurilor) pe interioritatea personajelor, semn al modernizarii teatrului. Pe de alta parte, conditia intelectualului inadapat social reprezinta una dintre supratemele lui Camil Petrescu, regasindu-se si in celelalte piese de teatru sau in romanele citate mai sus.

Prezentarea unor elemente de compozitie specifice textului dramatic

Aparuta in anul 1919, *Act venetian* este o opera dramatica prin caracterul fictiv, prin faptul ca este scrisa pentru a fi pusa in scena, ceea ce implica automat folosirea monologului si a dialogului ca modalitati de expunere predominante si prezenta numeroaselor indicatii scenice, singurele in care intervine autorul; textul este structurat in trei acte, a caror actiune este proiectata in doua tablouri:

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

primul si al treilea au ca fundal palatul In stil renascentist al lui Pietro Gralla, al doilea -un "chiosc" pe mare. Actele sunt la randul lor divizibile In scene, unitati minimale delimitate de modificarea numarului personajelor prezente In fata spectatorilor In diversele momente ale actiunii.

Evidentierea constructiei subiectului dramatic

Subiectul dramatic se desfasoara pe parcursul a trei acte, pe fundalul a doua tablouri, asa cum am ilustrat mai sus. Insa intriga nu are aceeasi densitate de fapte ca In teatrul clasic, autorul preferand, dintre limbajele scenice, textul, gestic, mimica personajelor, elementele de comunicare paraverbala (intonatia, timbrul vocii), astfel ca miscarea scenica trece In plan secundar. Personajele camilpetresciene se consuma In confruntari In care Isi expun mentalitatile, In rememorari, In pasaje autoreflexive.

Indicii spatio-temporali vizeaza crearea unui cronotop, Venetia degradata de la sfarsitul secolului al XVIII-lea, In ultimii ani de dinaintea caderii ei ca republica. Centrul artelor de odinioara a devenit aici un loc al lipsei de scrupule, al moravurilor reprobabile, al superficialitatii: preocuparea pentru vestimentatie si pentru cosmetizare (este moda perucilor si a tenurilor pudrate), legea placerii, teroarea Inchizitiei, demagogia celor ce pretind ca le pasa de soarta republicii, moda sigisbeului care Insoteste doamnele din Inalta societate la evenimentele sociale sunt numai cateva aspecte ce recompun atmosfera epocii. Titlul puncteaza scena actiunilor, autorul preferand un astfel de fundal pentru a accentua antiteza dintre spiritul incapabil de compromisuri al protagonistului si imoralitatea societatii In care traieste.

Subiectul dramatic este construit gradat, schema dramei constand In succesiunea revelatiilor din constiinta personajelor, ce mentine tensiunea scenica si are drept consecinta evolutia protagonistilor, dinamica lor interioara, faptul ca situatia finala nu se suprapune celei initiale, ca In comedie, unde conflictul se rezolva printr-o solutie de compromis.

In expozitiune, Pietro Gralla, Nicola si Alta, aflati In locuinta conducatorului flotei, rememoreaza trecutul comun al primilor doi si evolutia lui Gralla pana la pozitia actuala. Intriga coincide cu venirea lui Marcello Mariani, conducatorul fregatei Velloccitta, chemat de Gralla pentru a-i prezenta stadiul pregatirilor pentru lupta de a doua zi. Desfasurarea actiunii consta In dialogul dintre cei doi pe teme politice si plecarea la lupta a lui Pietro, In timp ce Alta si Cellino se Intalnesc Intr-un "chiosc" pe mare. Tradat de ceilalti capitani si Inlocuit de Elmo, Pietro se Intoarce la Alta, pe care o gaseste tulburata. Gestul ei de a-si Injunghia sotul reprezinta punctul culminant. Deznodamantul o Infatiseaza ca pe o femeie dispretuita de ambele personaje masculine, ce se afla acum succesiv In raportul de initiator-initiat: Pietro are de Invatat de la Cellino lectia adaptarii sociale, iar Cellino Intelege ca superficialitatea nu se confunda cu esenta. In final, Gralla pleaca pe mare, cu speranta de a-si regasi echilibrul interior.

Didascaliile lui Camil Petrescu sunt, dupa cum multi critici literari au observat, numeroase, Insa nu se limiteaza la prezetara cadrelor sau a miscarii scenice ori a tonalitatii personajelor, ci insista

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

asupra substantei lor interioare, de multe ori ridicand dificultati regizorului prin ambiguitate: "cu umeri voinici si cumsecade", "cu o voce moale ca un suras", "cu oarecare duiosie, cu voce alba", "straniu dezmeticita".

Un element esential In constructia subiectului dramatic Il constituie conflictul, confruntarea dintre cele doua personaje care au mentalitati diferite asupra datoriei fata de tara si asupra iubirii. Pietro Gralla, a carui prestanta se deduce din primul dialog cu Nicola, In care este memorat trecutul sau si evolutia prin merite proprii pana la statutul de conducator al flotei venetiene, intra In relatie de opozitie cu Cellino, mostenitor al rangului de conducator de fregata de la stramosii sai, mai preocupat de veacul de rafinament si maniere decat de soarta Venetiei. Raportul protagonist-antagonist se evidentiaza mai ales In primul act, pentru ca finalul piesei sa marcheze o schimbare a acestei relatii, fiecare personaj devenind dependent de celalalt pe masura ce constientizeaza limitele sistemului sau de valori.

Un alt conflict al dramei este cel dintre Alta si Gralla, dintre profunzimea sentimentelor barbatului si cochetaria si superficialitatea Altei. Un rol important Il au si conflictele interioare: tensiunea launtrica a protagonistului vine din confruntarea idelurilor sale cu realitatea, iar conflictul Altei se da Intra respectul platonice pentru Pietro si nevoia Intelegerii atitudinii din trecut a lui Cellino.

Exemplificarea unor modalitati de caracterizare a personajelor

Personajele piesei sunt putin numeroase (Pietro, Alta, Cellino, Nicola, Fania, Elmo), iar protagonistii sunt caracterizati mai ales prin modalitati indirecte, ceea ce este specific operelor dramatice. Cu exceptia didascaliiilor din care extragem portretele facute direct de narator (Pietro - "Barbat ca de 40-50 de ani, Inalt, nas puternic, gura mare, nervozitate barbatesca, impulsiv. Da o impresie de loialitate, de profunda si aspra bunatate, poruncitoare, are un fel de sinceritate moale In voce, [...]privirea lui devine de otel, [...]se ghiceste In el o fierbere interioara fara egal"), trasaturile de caracter rezulta din dialoguri, fapte, etalarea unor conceptii si crearea unor antiteze.

Viteazul conducator de flota, ajuns la acest statut prin merite proprii, dupa parcurgerea mai multor etape, are In fata nu urmasul unor strabuni eroi Inscrisi In Cartea de aur a Venetiei, ci "Iepadatura" nedemna de originea nobila a predecesorilor sai. Dispretul lui Gralla se manifesta fara menajamente: "ratoi gatit", "ramasita unui neam ilustru", "tanar putred" sunt adresari directe ale superiorului fata de Cellino.

Atitudinea ferma a lui Pietro si detasarea sa de moravurile Venetiei justifica refuzul lui de a urma vestimentatia epocii, spre deosebire de Cellino, care este fidel "veacului de rafinament" parizian prin peruca, pomadarea fetei si prin alegerea pretioasa a hainelor, semn al aparentei luate drept esenta.

Raportul protagonist-antagonist dintre cei doi se evidentiaza mai ales In scenele IV-VI din primul act, In dialogul declansat de sosirea marchizei de Caratesta, cumnata dogelui, al carei sigisbei este

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Cellino. Personajele au viziuni contrastante nu numai asupra conditiei de strateg, ci si asupra iubirii, caci cautatorului de absolut In dragoste care este Pietro i se opune aventurierul Cellino. Pentru acesta din urma, efemeritatea aventurii si numarul cat mai mare de cuceriri, implicand aspectul carnal al iubirii, reprezinta un modus vivendi, In timp ce Gralla are o conceptie exclusivista asupra dragostei, preferand o relatie durabila, profunda, intelectualizata si esentializata. Astfel, daca personajele plate ale comediei clasice sunt tipuri umane, fara a evolua pe parcurs, personajele dramei de idei sunt rotunde prin complexitate psihologica, prin bogatia substatei interioare, prin evolutia previzibila si prin schimbarea statutului In final.

Incheiere

Act venetian ramane una dintre cele mai convingatoare realizari dramatice ale lui Camil Petrescu, justificand pozitia de creator al dramei de idei atribuita viitorului prozator.